

УДК 069(477.83-25)"1905/1939"
DOI: 10.24919/2312-2595.4/46.215311

Василь БАНАХ

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії, музеєзнавства і культурної спадщини, Національний університет «Львівська політехніка», вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, Україна, індекс 79000 (vasyl-banakh@meta.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1582-3064>

Scopus-Author ID: [57217114692](https://orcid.org/0000-0002-1582-3064)

Бібліографічний опис статті: Банах, В. (2020). Національний музей у Львові (1905–1939): науково-фондова робота. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 4/46, 89–105. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.4/46.215311>.

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ У ЛЬВОВІ (1905–1939): НАУКОВО-ФОНДОВА РОБОТА

Анотація. Кінець XIX – початок XX ст. – активний період «музейного будівництва» на теренах Центрально-Східної Європи в контексті національного відродження, зокрема і серед народів Австро-Угорської імперії. У 1905 р. з ініціативи та за фінансової й організаційної підтримки митрополита УГКЦ А. Шептицького виник «Церковний музей», який згодом переріс у потужний музей українського мистецтва, ставши одним із центрів української культури в міжвоєнний період 1918–1939 рр. Паралельно із організаційно-фінансовою складовою музею, який згодом отримав назву Національного музею у Львові, відбувалася активна науково-фондова робота. Остання передбачала поповнення Музею новими експонатами й колекціями, їх вивченням й атрибуцією, консервацією й належним збереженням, а також популяризацією серед широкого загалу української громадськості. Над поповненням і систематизацією багатих та різноманітних за своїм тематичним спрямуванням фондів колекції Музею працювали у

© Василь Банах, 2020

різний час знані українські науковці-музейники того часу: І. Свенціцький, етнограф В. Шухевич, І. Гургула. Багато цінних артефактів Музею передавали М. Павлик, Ф. Колесса, І. Франко, І. Труш, О. Сушко та ін. Загалом за 25 перших років існування музею подаровано понад 37 тисяч одиниць, серед яких шедеври мистецтва, стародруки, епістолярна спадщина, ужитково-декоративне мистецтво тощо. **Методологічною основою статті є принципи історизму, об'єктивності та критичного підходу. Наукова новизна.** Вперше, на основі неопублікованих джерел, комплексно проаналізовано різні аспекти науково-фондової роботи Національного музею у Львові в зазначений період.

Висновки. Отже, від початку свого заснування у 1905 р. і до 1939 р. Національний музей у Львові провадив активну науково-фондову роботу, систематично поповнюючи свої колекції безцінними пам'ятками українського мистецтва та історії, зберігаючи тим самим історико-культурну спадщину України для майбутніх поколінь. Паралельно проводилася скрупульозна наукова робота, пов'язана зі збереженням та консервацією багатого музейного фонду.

Ключові слова: Національний музей; І. Свенціцький; А. Шенціцький.

Vasyl BANAKH

PhD (History), Senior Lecturer, Department of History, Museum Studies and Cultural Heritage, Lviv Polytechnic National University, 12 Stepan Bandera Str., Lviv, Ukraine, postal code 79000 (vasyl-banakh@meta.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1582-3064>

Scopus-Author ID: [57217114692](https://scopus.com/authid/detail.url?authorID=57217114692)

To cite this article: Banakh, V. (2020). Natsionalnyi muzei u Lvovi (1905–1939): naukovo-fondova robota [National Museum in Lviv (1905–1939): scientific and fund work]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 4/46, 89–105. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.4/46.215311> [in Ukrainian].

NATIONAL MUSEUM IN LVIV (1905–1939): SCIENTIFIC AND FUND WORK

Summary. The end of the XIX – the beginning of the XX century is an active period of "museum construction" in Central and Eastern Europe in the context of national revival, including nations of the Austro-Hungarian Empire. In 1905 the "Church Museum" was established on the initiative and with the financial and organizational support of Metropolitan of Ukrainian Greek Catholic Church A. Sheptytsky. This institution later grew into a powerful museum of Ukrainian art and became one of the centers of Ukrainian culture in the interwar period of 1918–1939. After some time this museum became known as the National Museum in Lviv. An active scientific and fund work took place in parallel with the organizational and financial component of the museum activity. The scientific and fund work included the replenishment of the Museum with new exhibits and collections, their study and attribution, conservation and proper preservation as well as popularization among the general Ukrainian public. Well-known Ukrainian scientists-museologists of that time I. Svetsitsky, ethnographer V. Shukhevych, I. Gurgula worked on replenishment and systematization of rich and various in their thematic direction fund collections of the Museum. Many valuable artifacts of the Museum were donated by M. Pavlyk, F. Kolessa, I. Franko, I. Trush, O. Sushko and others. In total, more than 37.000 items were donated during the first 25 years of the museum's activity, including masterpieces of art, old prints, epistolary heritage, applied and decorative arts, etc. **The methodological basis** of the article is formed by the principles of historicism, objectivity and critical approach. **Scientific novelty.** For the first time, various aspects of the scientific and fund work of the National Museum in Lviv during the mentioned period were comprehensively analyzed on the basis of unpublished sources.

Conclusions. Thus, the National Museum in Lviv carried out active research and fund work from the beginning of its foundation in 1905 until 1939, systematically replenishing its collections with invaluable monuments of Ukrainian art and history effectively promoting the preservation of the historical and cultural heritage of Ukraine for future generations. At the same time, meticulous scientific work was carried out related to the preservation and conservation of the rich museum fund.

Key words: National Museum; I. Svetsitsky; A. Sheptytsky.

Постановка проблеми. Важливим напрямом музеєзнавчих студій є дослідження історії музейної справи, яке на конкретних фактах й персоналіях, дає змогу прослідкувати збереження й актуалізацію української культурної спадщини в конкретних історичних умовах. Діяльність українських ініціаторів і активістів у справі пошуку, збереження й актуалізації предметів національної історії та культури сприяла, в умовах бездержавності, декларуванню в публічному просторі окремішності українців як нації із власною історичною традицією й пам'ятю. Значущим аспектом означеної діяльності залишався такий напрям музейної праці, як науково-фондова робота. Її складові (пошук, комплектування, атрибуція, реставрація, консервація конкретних артефактів) уможлилювали дослідження й збереження належним чином пам'ятки для майбутніх поколінь як дослідників української старовини, так і широкого загалу. Відтак науковий аналіз науково-фондової роботи та її складових елементів в одній із найбільш унікальних за обсягом та наповненням музейних фондів збірок, – Національному музеї у Львові, – є важливим і актуальним завданням для належного розуміння історії української музейної справи в контексті генези українського національного розвитку загалом та українсько-польських стосунків у краю зокрема.

Аналіз останніх досліджень. Історіографія заявленої проблематики представлена дослідженнями В. Банаха (2017), А. Карпенка (2015), О. Ноги (1997), І. Береста (2008), Л. Гентош (2016) та інших науковців, які у своїх наукових розвідках зачіпали певні аспекти діяльності Національного музею у Львові, розкривали вплив на його розвиток митрополита А. Шептицького. Найбільш повно проблема комплектування фондів колекцій Музею відображена у роботі Л. Гентош (2016).

Мета та завдання. Проаналізувати історію створення, комплектування дослідження й збереження музейних фондів збірок Національного музею у Львові впродовж 1905–1939 рр.

Результати досліджень. Історія Національного музею розпочалася, у лютому 1905 р., коли Андрей Шептицький заснував «Церковний музей» основу якого склали тридцять ікон з XV–XVII ст. та двісті стародруків того ж часу, які він передав музеєві. Головна мета діяльності Церковного музею, на думку митрополита, полягала у збиранні, систематизації та збереженні пам'яток

«культурно-церковного життя південно-західної Русі-України». На початковому етапі для музею митрополит виділив п'ять приміщень у своїй резиденції на Свято-Юрській горі. Перші експонати музею А. Шептицький збирав самотужки по стареньких дерев'яних сільських церквах. Йдеться передовсім про рукописи, стародруки, предмети декоративно-ужиткового мистецтва, ікони. Про зацікавлення іконами та про початки їх колекціонування митрополит неодноразово згадував згодом (Карпенко, 2015, с. 89).

Митрополит А. Шептицький зокрема зазначав: «В дома у родичів на коминку стояли дві старенькі ікони, дуже знищені, які мені дуже подобалися... Я недавно мав ці ікони в руках і ствердив, що вони є дійсно знамениті мистецькі твори... Правдоподібно ікони ці малював не пізніше як у половині XVII ст. якийсь сільський іконописець, що може ніколи в жадному місці не був. Де він навчився так рисувати? Мусів видіти рештки якогось старого іконостасу, що може сягав XIII–XIV ст. Видів він певно в сільській хаті старі дереворити, що могли бути в ній між хатними іконами сільської роботи. Одначе все те своєю мистецькою вартістю і красою далеко перевисшало – вже не кажу – ті тандитні олійні друки, які видиться тепер в сільських хатах, але й усі образи та репродукції, що прикрашують вибагливі сальони пересічного європейського інтелігента» (Шептицький, 2013, с. 7).

Для опрацювання зібраного матеріалу, збирання нових експонатів, здійснення організаційних заходів Андрей Шептицький запросив молодого вченого, доктора філології та археології Іларіона Свенціцького, який став директором музею (Головацький, 1998, с. 216). За словами митрополита: «Нагромаджені мною рукописи, ікони і стародруки, всего біля 600 предметів передав я в марті 1905 року у Церковний музей у Львові, поручаючи тоді ж дальшу організацію і ведення сеї установи п. Іларіонові Свенціцькому...» (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 1, арк. 1). У своїх музеологічних поглядах вчений та у подальшому незмінний директор музею важливу увагу приділяв науково-фондовій роботі музею: організації фондів, належному збереженню та консервації музейних артефактів тощо. І. Свенціцький дає детальні інструкції щодо чищення книг, збереження матерій із шерсті, писанок, «іконних досок знищених черваком або порохном», радить як краще «закріпляти вздутий ґрунт на іконі», зберігати «полотна, з яких облітає

олійний малюнок», «викопані, або знайдені в землі предмети». Так, наприклад, у питанні консервації писанок радив «варену писанку почистити, зняти гострим пильничком або тоненькою вострою пилочкою один вершок яйця, вичерпати ложечкою зміст, зняти плінку, сполікнути середину гіпсовим молоком, що засохши скріпить скорлупу...» (Свенціцький, 1920, с. 56–60).

У 1907 р. на кошти Андрея Шептицького для потреб музею куплено будинок на вул. Міцкевича (нині Листопадового чину, 11), а у 1911 р. – Палац Дуніковських на вул. Мохнацького (нині Драгоманова, 42), куди в травні 1912 р. було перевезено більшу частину збірок музею (Батіг, 2000, с. 5). У перші десятиліття існування музею проводилася активна робота із комплектування його фондів збірок. За спогадами І. Свенціцького, «за отсі десять літ передвоєнного існування музею треба було обїхати не тільки важніші ринки української та спорідненої східно- і південно-слов'янської старовини, та щорічно побувати пересічно в яких 60 місцевостях Галичини» (Свенціцький, 2013, с. 15). У 1913 р. фонди Музею поповнилися збірками «найстарішого Українського Товариства в Галичині «Просвіта» у Львові (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 1, арк. 6). Загалом, станом на 1918 р., незважаючи на воєнні лихоліття, за повідомленнями І. Свенціцького, фондові збірки Національного музею у Львові налічували 16 700 одиниць зберігання. Водночас 1/3 «всіх чисел інвентаря» (5 570 одиниць збереження) ще потребували інвентаризації у відповідних фондів книгах музею (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 2, арк. 2).

Завдяки невтомній праці етнографа В. Шухевича (1849–1915) до фондів музею передано величезну колекцію писанок (623 одиниці). Дві третини з них гуцульського походження, частина з Покуття та регіонів Галицько-Волинського пограниччя. Слід зазначити, що колекція писанок була передана лише після смерті В. Шухевича (1918) у повному обсязі. Стан збереження більшості експонатів – задовільний. Важливими і цінними надходженнями від народознавця можна вважати вишивані речі, в тому числі народний одяг. Основними центрами походження експонатів є Львівщина, Тернопільщина, Івано-Франківщина. Матеріалом для вишивання здебільшого слугувало домоткане сіре полотно. Техніка вишивання – «хрестик» і «півхрестик». Характерні орнаменти: геометричний та рослинний. Основні

мотиви: ромби, трикутники, розети, «косички», квіти, листочки, пуп'янки, «прутики» тощо. Кольори: чорний, червоний, жовтий, зелений, синій, голубий, рожевий, вишневий, фіолетовий. Як можна побачити із записів реєстру у науково-інвентарному описі Національного музею, учений-етнограф передавав речі до музею великими частинами в 1909, 1911, 1915 рр., за що отримав письмову подяку від І. Свенціцького (Карпенко, 2015, с. 89).

Крім В. Шухевича, музейні фонди поповнювали своїми дарунками: Антон Петрушевич – 1057 предметів (стародруки та рукописи XVI–XVIII ст., ікони, медалі, монети), доктор Олекса Сушко – 1588, Михайло Павлик – історичний архів 1872–1900 рр., професор Іван Пулюй – український архів, отець Володимир Садовський – книгозбірню (понад 4 000 томів), товариство «Прогресу» – 984 експонати, УГКЦ – 289 предметів. Окремі цікаві й цінні експонати надходили від представників передової інтелігенції Галичини – Івана Франка, Василя Щурата, Івана Труша, Олени Кульчицької, Олександра Мишуги, Соломії Крушельницької, Теофіла Копистинського, Філарета Колесси, Володимира Гнатюка, Івана Огієнка, Івана Левинського. Останній був членом першої музейної кураторії, обраної в 1908 р. Завдяки встановленим І. Свенціцьким зв'язкам, дарунки надсилали також бібліотеки Російської та Румунської академії наук, професори О. Шахматов, В. Александрович, І. Шляпкін та відома меценатка графиня П. Уварова. За 25 перших років існування музею подаровано понад 37 тисяч одиниць (Нога, 1997, с. 159).

Упродовж 1920–30-х рр. активна науково-фондова робота музею продовжувалася, а одним із її пріоритетних напрямів була реставрація та консервація найбільш цінної його збірки – колекції ікон XIV–XVII ст. «Стан зібраних в музеї ікон XIV–XVII ст. вимагає як найбільшої уваги з боку вмілого консерватора, який має відістати з-під пилу і копоті віків первісну красу ікони, з її чудово ніжною гармонією барв і шляхотною простотою рисунку, що лучать давнє мистецтво України з найкращими пам'ятками слов'яно-візантійського і всесвітнього мистецтва» – йшлося в повідомленні Управи Музею до Андрея Шептицького від 1923 р. (ЦДАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 2, арк. 3).

У 1925 р. Національний музей у Львові відкрив архівне відділення у Відні з метою «збереження архівальних матеріалів і предметів важних для історії та культури українського народу, які під ту пору знаходяться за кордоном і могли би бути придбані для Національного Музею у Львові» (ЦДАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 1, арк. 10). Займатися його організацією та впорядкуванням із 1 січня 1926 р. було доручено відомому громадсько-політичному діячеві Володимирі Сингалевичу (1875–1945). За свою роботу, яка яка мала тривати впродовж шести місяців, він одержував платню в розмірі 30 американських доларів на місяць «на дрібні видатки ведення канцелярії, перепис реєстрів, картотек і т. п.» (ЦДАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 1, арк. 10 зв).

У 1926 р. завдяки старанням Андрея Шептицького із Нью-Йорка від Каленика Лисюка музейні фонди збагатилися «дуже гарними монетами римськими і витими перстнями скитської доби та з слонової кости різьбленою папіросницею. Архів збогатився актами і грамотами до історії земельних надань і будови церков мінської єпархії, зібраними пок. мітратом перемиської капітули о. Мироном Подолинським, що набув Основник для музею (1252 акти) та даром дуже цінних архівних даних до книгозбірень й дяківських шкіл збірки о. І. Янорського. Ікон придбало 105 із XV–XVIII вв. та 12 рукописів XVI–XVIII вв. 5 рисунками і дуже цінними мініатюрами... Прибули три пари царських дверей і 4 діяконські із 12 іконостасними стовпцями рясних типів, та декілька різьб XVII вв., що значно доповнили і поширили давніші збірки галицької різьби в музею. По цього 9 килимів з полов. XIX. в. із Гал. Поділля та величава збірка зразків вишивок Гал. Поділля і Покуття п. Ольги Бачинської зі Стрия і пок. мужа д-ра Гавриїла Бачинського (8 зразків) і декілька цінних предметів Гуцульщини дару д-ра М. Коцюби і радника Л. Чачковського із Станиславова. Це було б усе, що не тільки якістю, але й спільністю доповнило музейні збірки... Архів визвольної війни збогатився значною спільністю друків, актів та 1100 фотографіями побуту УГА у чеських таборах» – наголошував у звіті про діяльність музею в 1926 р. його директор І. Свенціцький («Національний музей у 1926 році», 1927, с. 2).

Протягом 1927 р. музей відвідали 2525 осіб, «з чого було 751.00 злотих впливу до каси». У реставраційні майстерні видано 52 особам 273 предмети. Приріст музейних збірок зріс на 3720 предметів. Зокрема: ікон (52), стародруків (30), карт України (10), пояс (1), свічник глиняний (1), бронзи (1), книг з історії мистецтва і стародруків (199), новітніх мистецьких творів (102 рис., 1 гіпс, 1 різьба), монет срібних (80). фотографій і репродукцій галицького церковного будівництва (499); з поїздки директора музею в УСРР отримано 2373 предмети. Важливі роботи було проведено персоналом щодо реставрації, консервації та збереження фондів збірок. Зокрема «чищення і дезінфекція відділу рукописів, архіву і кирилівських стародруків, приміщених у трьох кімнатах в числі около 6000 книг» («Національний музей у 1927 році», 1928, с. 2).

Подібну роботу було виконано у відділі народного мистецтва й побуту. У погожі дні на терасі музею було просушено й провітрено понад 300 експонатів. Окремо проведено «систематизацію по місцевостях» й чищення збірки писанок, що «обіймає близько 4000 примірників за час від 1880–1926 роки». Впорядкуванням й науковим аналізом писанкарства зокрема й українським ужитково-декоративним народним мистецтвом загалом займалася в музеї мистецтвознавець Ірина Гургула (1904–1967), яка впродовж 1923–1933 рр. працювала в Національному музеї у Львові науковим співробітником (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 2, арк. 125 зв). У 1927 р. дослідниця провела систематизацію збірки вишиванок Бачинських (опрацьовано 1103 музейних артефакти). Впродовж 1928 р. І. Гургула систематизувала й каталогізувала колекцію писанок (близько 4500 одиниць збереження), а у 1929 р. нею було опрацьовано колекцію із 2901 вишиванки. За словами самої І. Гургули: «Через нестачу готових фахових дослідників – збірки народного мистецтва в Національному музеї у Львові самі виховують своїх спеціалістів, які без попередньої теоретичної підготовки підходять одразу практично до збірок і щойно захоплені їх багатством й різноманітністю витворюють собі через практику власний метод праці над збереженням зразків народної культури» (Гургула, 1931, с. 43).

Загалом у 1927 р. фонди Національного музею у Львові поповнилися 50-ма іконами XVI ст.; «архів збагатився більш як

на 1000 актів міщанського життя XVII–XVIII століття»; відділ новітнього мистецтва поповнили твори Бойчуків, Заставного, Коверка, Костирка, Лісовського та ін. Паралельно музейна бібліотека отримала 700 книг і видань з історії мистецтва, книгознавства та пов'язаних із ними ділянок (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 2, арк. 26 зв). Над архівною фондовою групою працювала доктор Марія Фуртак-Деркачева, яка у березні 1927 р. стала співробітницею Національного музею у Львові. Ділянкою її науково-фондової роботи стало впорядкування архіву М. Павлика, листування якого обіймало, за словами дослідниці, більше як 500 осіб, а сам «спис листів 70 сторінок по 40 стрічок великого формату» (Фуртак-Деркачева, 1931, с. 55).

Особливу увагу працівники Національного музею у Львові приділяли музеєфікації дерев'яного церковного будівництва, що є актуальним і в сучасних українських реаліях. «Тут належить звернути увагу всіх церковних комітетів на необхідність додержання ось-такого порядку: для оцінки в справі перебудови, перенесення або розібрання старої церкви необхідно мати точний план будинку, його переріз і загальний вигляд передньої та бічної фасади. План і перерізи мають точно відповідати дійсності. Все те мусить бути викопане на рахунок даного комітету. Всякі переміни у вигляді пам'ятника старовинного будівництва, як напр. покриття бляхою замість гонти, усунення давніх хорів або які не-будь переробки, що основно змінили би вигляд церкви, без дозволу Уряду Консерваторського недозволені. Широкі кола громадянства повинні зрозуміти і вагу всебічного вивчення та вмілого заховання давніх пам'яток національного будівництва, бо тільки шляхом наукового досліду можна буде виявити повноту і особливу індивідуальність наших мистецьких досягнень» – наголошував директор музею І. Свенціцький («Національний музей за 1928 рік», 1929, с. 2).

Активна науково-фондова робота музею, пов'язана із комплектуванням фондів збірок, була б неможливою без фінансування, яке дозволяло закуповувати необхідні музейні експонати. Упродовж 1920-х рр. окремою статтею видатків регулярно продовжував залишатися пункт про придбання нових артефактів. Так, до вересня 1922 р. з цією метою було витрачено 203 612 польських марок, у 1923 р. – 10 000 000. У 1924 р. на закупівлю

музейних предметів із бюджету музею було витрачено 2000 злотих, а також 100 злотих використано на консервацію експонатів. Надалі суми лише зростали. У 1926 р. стаття витрат під назвою «закупно музейних предметів» склала 250 франків, майже 642 долари та приблизно 1965 злотих. У 1928 р. видатки на комплектування музейних фондів склали 2160 злотих, а на їх консервацію 1080 злотих (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 2, арк. 3 зв., 5, 18 зв).

Необхідно підкреслити фінансову підтримку Національного музею у Львові його засновником та головним меценатом митрополитом А. Шептицьким, який від 1922 р. «виплачував на потреби Музею в міру своєї спроможности квоту 6000 злотих річно» (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 1, арк. 6). Частина цих коштів йшла на закупівлю артефактів для комплектування музейних фондів збірок, оскільки «Національний Музей – за словами А. Шептицького – має збирати, набувати, переховувати і берегти по всі часи пам'ятки духовної і матеріальної культури українського народу» (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 1, арк. 6 зв).

Певне фінансування музей отримував і від офіційної місцевої польської влади, яка регулярно виділяла кошти на музейні наукові дослідження. Так, 15 листопада 1927 р. Воєводський уряд надав допомогу розміром 200 злотих на фотографування та музеєфікацію старовинних церков у с. Малнові, Бахноватім та ін. (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 7, арк. 5). 15 травня 1928 р. Міністерство у справах релігій дало кошти директору Національного музею у Львові І. Свенціцькому в розмірі 500 злотих на «дослідження пам'яток українського народного театру» (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 7, арк. 11). 6 грудня 1929 р. Львівський воєводський уряд переказав для Музею 1500 злотих на «загальні цілі музею» (ЦДІАЛ, ф. 150, оп. 1, спр. 7, арк. 17).

У 1931 р. музейні фонди зросли «на 24 предмети архіву, 662 книгозбірні, 472 предметів музейних збірок і 327 знімок. Усього приросту було 600 позицій з 1758 предметами. В тому закуплено за 3977 зол. 726 предметів. На консервацію і реставрацію 35-и предметів видано 500 зол.». Поповнили фонди Національного музею у Львові, зокрема архівні збірки генерала О. Вітошинського – 220 предметів та д-р М. Коцюби 146 предметів музейних артефактів («Національний Музей у Львові за 1931 р.», 1932, с. 4).

Згідно зі звітом Управи Національного музею у Львові за 1932 р. «приріст збірок у Національним Музею такий: з археології 22 предмети., монет 22, банкнотів 147, печаток 10; з людowego мистецтва 55, одягів 13, кераміки 22, килимів 24, побуту 16. У відділі мистецтва: ікон XVI в. 12, XVII в. 6, XVIII в. 4; різьби 17, портретів новітнього мистецтва 34 і 4 копії, рисунків 4, старої обстанови 3. У відділі книгозбірні архів XVII–XVIII. в. 17, б. п. Юліяна Романчука 124, о. Карла Подолинського 31; стародруків латиницею 42, кириличних рукописів XVI в. 19, XVII. і XVIII. вв. по 4, XIX в. 3, Мазепинів 5; гравюр 161, медалів 11, карт XVIII в. 23, фотографій 645; з історії мистецтва 87, новітніх книжок 80. Загально на 368 позицій вплинуло 1707 предметів На закупно видано біля 3000 зол., а на консервацію 600 зол.» («Звіт Управи Національного Музею у Львові за 1932 р.», 1933а, с. 3).

Важливим для науково-фондової роботи музею стало проведення влітку 1932 р. музеєфікації старовинних іконостасів та малярства XVII–XVIII ст. Так, під керівництвом І. Свенціцького реставровано й консервовано «іконостас початку XVIII ст. в історичній церковці в Чесниках й половини XVIII ст. в Перегінську, історичні портрети і малюнки XVII – поч. XVIII ст. в салі Собору Крилошан у Львові» («Звіт Управи Національного Музею у Львові за 1932 р.», 1933b, с. 3).

Відповідно до звіту Управи Національного музею у Львові за 1934 р. фондів збірки та наукове опрацювання фондів Музею продовжували динамічно зростати й розвиватися. Так, «приросту в збірках було 587 предметів; людowego мистецтва 43; новітнього мистецтва 67, з чого 45 портретів кисти ген. Захара Павлюха; книжок по мистецтву і бібліографії 150; архіваліїв 269 у тому 133 збірки ген. Осипа Вітошинського і 30 Д. Греголінського; монет і банкнотів 33, типів людových 79.

У науковій робітні перебували 130 дослідників, яким видано 714 предметів з відділу давньої книжки й архіву. Внутрішня праця обняла: 620 описів 726 позицій касового діловодства, 166 предметів у консерваційній робітні, та 3365 описів книгозбірні Ореста Коздонського, вписаних у головну книгу за змістом і видавництвами. Подібний науковий опис одержали 311 медалів, 130 печаток і 125 ручних хрестів XVII–XIX вв. У найближчій

будуччині будуть зінвентаризовані решта хрестів усіх 250, різьба XVII–XVIII вв. і монети» («Звіт Управи Національного Музею за 1934 рік», 1935, с. 6).

У 1935 р. Національний музей у Львові відзначав 35-річний ювілей. Станом на 1935 р. його фондові збірки, згідно з каталогом, складала 30 256 одиниць збереження. Для порівняння, у 1907 р. музейні фонди налічували 2629 експонатів. До музейних раритетів належали «княжі грамоти на пергаменті з грубезними печатками, козацькі листи та книжки стародруки, що мають неоціненну вартість» («Як працює Український Національний Музей», 1935, с. 2).

Напередодні Другої Світової війни «на п'ятих річних Зборах Союзу Прихильників Національного Музею зібрані члени розглядали потреби Національного Музею, що їх слід заспокоїти чи то в найближчому часі, чи послідовно в найближчих роках. А що ті потреби зв'язані не тільки з життям і діяльністю самого Музею, але через Музей і з культурним життям нації». Серед найбільших потреб музею станом на 1939 передвоєнний рік продовжували залишатися брак експозиційних площ та недостатнє фінансування. «Від літ відчуваємо необхідність добре примістити періодичні вистави – чи то поодиноких груп музейних збірок, чи то сьогочасної мистецької творчости. Салі нового будинку НМ були подумані так, щоб вони могли стати за відповідним приспособленням таким приміщенням. Проте досі НМ такого приспособлення через брак покриття коштів у висоті коло 1.200 зол. не міг придбати. Йде тут за 300 біжучих м. залізних прутів і за 300 м. полотна ширини 2 м. Вистави дрібних предметів – княжої доби, мистецького виробництва, пам'яток козаччини й доби відродження, мініатюри та прикраси рукописів і друків, ноші й побуту – потребують відповідної обстанови шаф і габльот при значній кількості скла на загальну квоту 3.000 зол. Деякі частини збірок НМ вимагають значних просторів власних, зокрема мистецтво і книгознавча книгозбірня, збірки XVIII. і XIX. вв. та новітня доба» – наголошували представники музею на святкуванні його 35-х роковин («У XXXV-ліття Національного Музею у Львові», 1939, с. 4).

Висновки. Від початку заснування у 1905 р. і до 1939 р. Національний музей у Львові провадив активну науково-фондову роботу, систематично поповнюючи свої колекції безцінними

пам'ятками українського мистецтва та історії, зберігаючи тим самим історико-культурну спадщину України для майбутніх поколінь. Паралельно проводилася скрупульозна наукова робота, пов'язана зі збереженням і консервацією багатого музейного фонду.

Джерела та література

- Банах, В.** (2017). Музей НТШ у Львові (1912–1939): науково-фондова робота. *Історико-культурні студії*, 4 (1), 21–26. doi: <https://doi.org/10.23939/hcs2017.04.021>.
- Батіг, М.** (2000). Білі сторінки історії Національного Музею у Львові. *Літопис Національного музею у Львові*, 2 (7), 1–5.
- Берест, І.** (2008). Втрати Національного музею у Львові в часи першої світової війни. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 12, 429–434.
- Гентош, Л.** (2016). Митрополит Андрей Шиптицький як засновник та меценат Національного музею у Львові: засади діяльності, пріоритети розвитку та історична спадщина. *Краєзнавство*, 1–2, 212–220.
- Головацький, І.** (1998). З історії музейництва Наукового товариства ім. Шевченка, зокрема музею історично-воєнних пам'яток у Львові та Празі. *З історії Наукового товариства ім. Шевченка: збірник доповідей і повідомлень наукових сесій і конференцій НТШ у Львові* (с. 207–216). Львів.
- Гургула, І.** (1931). Моя праця в Національному Музею. І. Свенціцький (Ред.), *Двадцятьп'ять-ліття Національного Музею у Львові* (с. 43–44). Львів: з друкарні вид. с-ки «Діло».
- Звіт Управи Національного Музею за 1934 рік. (1935). *Діло*, 11, с. 6.
- Звіт Управи Національного Музею у Львові за 1932 р. (1933а). *Діло*, 18, с. 3.
- Звіт Управи Національного Музею у Львові за 1932 р. (1933б). *Діло*, 19, с. 3.
- Карпенко, А.А.** (2015). Роль Володимира Шухевича в організації українського музейництва в Галичині. *Записки історичного факультету*, 26, 85–97.
- Національний музей за 1928 рік. (1929). *Діло*, 13, с. 2.
- Національний музей у 1926 році. (1927). *Діло*, 21, с. 2.
- Національний музей у 1927 році. (1928). *Діло*, 5, с. 2.
- Національний Музей у Львові за 1931 р. Звіт Управи. (1932). *Діло*, 19, с. 4.
- Нога, О.** (1997). *Проект пам'ятника Івану Левинському*. Львів: «Українські технології».
- Свенціцький, І.** (1920). *Про музеї та музейництво. (Нариси і замітки)*. Львів: з друкарні «Діла».
- Свенціцький, І.** (2013). XXV літ діяльності Національного музею. І. Свенціцький (Ред.), *Двадцятьпять-ліття Національного музею у*

Львові (с. 6–18). Наукова фундація галицького митрополита Андрея Шептицького. 1905–1929. [Перевидано Національним музеєм у Львові імені Андрея Шептицького з 1930 р.]. Львів: Національний музей імені Андрея Шептицького.

У XXXV-ліття Національного Музею у Львові. (1939). *Діло*, 131, с. 4.

Фуртак-Деркачева, М. (1931). Один рік праці в Українському національному музеєві у Львові. І. Свенціцький (Ред.), *Двадцятьп'ять ліття Національного Музею у Львові* (с. 54–57). Львів: з друкарні вид. с-ки «Діло».

ЦДІАЛ - Центральний державний історичний архів України у Львові.

Шептицький, А. (2013). Мої спомини про предмет музейних збірок. І. Свенціцький (Ред.), *Двадцятьп'ять ліття Національного музею у Львові* (с. 1–3). Наукова фундація галицького митрополита Андрея Шептицького. 1905–1929. [Перевидано Національним музеєм у Львові імені Андрея Шептицького з 1930 р.]. Львів: Національний музей імені Андрея Шептицького.

Як працює Український Національний Музей. Розмова з дир. Іл. Свенціцьким. (1935). *Діло*, 149, С. 2.

References

- Banakh, V.** (2017). Muzei NTSh u Lvovi (1912–1939): naukovo-fondova robota [Museum of NTSh in Lviv (1912–1939): scientific and fund work]. *Istoryko-kulturni studii – Historical and cultural studies*, 4 (1), 21–26. doi: <https://doi.org/10.23939/hcs2017.04.021> [in Ukrainian].
- Batih, M.** (2000). Bili storinky istorii Natsionalnoho Muzeiu u Lvovi [White pages of the history of the National Museum in Lviv]. *Litopys Natsionalnoho muzeiu u Lvovi – Chronicle of the National Museum in Lviv*, 2 (7), 1–5 [in Ukrainian].
- Berest, I.** (2008). Vraty Natsionalnoho muzeiu u Lvovi v chasy pershoi svitovoi viiny [Losses of the National Museum in Lviv during the First World War]. *Materialy i doslidzhennia z arkeologii Prykarpattia i Volyni – Materials and research on the archeology of Prykarpattia and Volyn*, 12, 429–434 [in Ukrainian].
- Hentosh, L.** (2016). Mytropolyt Andrei Shyptytskyi yak zasnovnyk ta metsenat Natsionalnoho muzeiu u Lvovi: zasady diialnosti, priorytety rozvytku ta istorychna spadshchyna [Metropolitan Andrey Shyptytsky as the founder and patron of the National Museum in Lviv: principles of activity, development priorities and historical heritage]. *Kraieznavstvo – Local lore*, 1–2, 212–220 [in Ukrainian].
- Holovatskyi, I.** (1998). Z istorii muzeinytstva Naukovoho tovarystva im. Shevchenka, zokrema muzeiu istorychno-voiennykh pamiatok u Lvovi ta

- Prazi [From the history of museology of the Shevchenko Scientific Society, in particular the Museum of Historical and Military Monuments in Lviv and Prague]. *Z istorii Naukovoho tovarystva im. Shevchenka: zbirnyk dopovidei i povidomlen naukovykh sesii i konferentsii NTSh u Lvovi – From the history of the Scientific Society Shevchenko: a collection of reports and reports of scientific sessions and conferences of NTSh in Lviv* (pp. 207–216). Lviv [in Ukrainian].
- Hurhula, I.** (1931). Moia pratsia v Natsionalnomu Muzeiu [My work at the National Museum]. In I. Svientsitskyi (Ed.), *Dvatisiatpiat-littia Natsionalnogo muzeiu u Lvovi – XXV anniversary of the National Museum in Lviv* (pp. 43–44). Lviv: z drukarni vyd. s-ky «Dilo» [in Ukrainian].
- Zvit Upravy Natsionalnogo Muzeiu za 1934 rik [Report of the Board of the National Museum in Lviv for 1934]. (1935). *Dilo – Business, 11*, p. 6 [in Ukrainian].
- Zvit Upravy Natsionalnogo Muzeiu u Lvovi za 1932 r. [Report of the Board of the National Museum in Lviv for 1932]. (1933a). *Dilo – Business, 18*, p. 3 [in Ukrainian].
- Zvit Upravy Natsionalnogo Muzeiu u Lvovi za 1932 r. [Report of the Board of the National Museum in Lviv for 1932]. (1933b). *Dilo – Business, 19*, p. 3 [in Ukrainian].
- Karpenko, A.A.** (2015). Rol Volodymyra Shukhevycha v orhanizatsii ukraïnskoho muzeïnystva v Halychyni [The role of Volodymyr Shukhevych in the organization of Ukrainian museology in Galicia]. *Zapysky istorychnoho fakultetu – Notes of the Faculty of History, 26*, 85–97 [in Ukrainian].
- Natsionalnyi muzei za 1928 rik [National Museum in 1928]. (1929). *Dilo – Business, 13*, p. 2 [in Ukrainian].
- Natsionalnyi muzei u 1926 rotsi [National Museum in 1926]. (1927). *Dilo – Business, 21*, p. 2 [in Ukrainian].
- Natsionalnyi muzei u 1927 rotsi [National Museum in 1927]. (1928). *Dilo – Business, 5*, p. 2 [in Ukrainian].
- Natsionalnyi Muzei u Lvovi za 1931 r. Zvit Upravy [National Museum in Lviv for 1931. Report of the Board]. (1932). *Dilo – Business, 19*, p. 4 [in Ukrainian].
- Noha, O.** (1997). *Proekt pamiatnyka Ivanu Levynskomu [Project of the monument to Ivan Levynsky]*. Lviv: «Ukrainski tekhnolohii» [in Ukrainian].
- Svientsitskyi, I.** (1920). *Pro muzei ta muzeïnystvo. (Narysy i zamitky) [About museums and museology. (Essays and notes)]*. Lviv: z drukarni «Dila» [in Ukrainian].
- Svientsitskyi, I.** (2013). XXV lit diïalnosti Natsionalnogo muzeiu [XXV years of activity of the National Museum]. In I. Svientsitskyi (Ed.),

- Dvatisiatpiat-littia Nationalnoho muzeiu u Lvovi – XXV anniversary of the National Museum in Lviv* (pp. 6–18). Naukova fundatsiia halytskoho mytropolyta Andreia Sheptytskoho. 1905–1929. [Perevydano Natsionalnym muzeiem u Lvovi imeni Andreia Sheptytskoho z 1930 r.]. Lviv: Natsionalnyi muzei imeni Andreia Sheptytskoho [in Ukrainian].
- U XXXV-littia Natsionalnoho Muzeiu u Lvovi [In the XXXV anniversary of the National Museum in Lviv]*. (1939). *Dilo – Business*, 131, p. 4 [in Ukrainian].
- Furtak-Derkacheva, M.** (1931). Odyn rik pratsi v Ukrainському natsionalnomu muzeievi u Lvovi [One year of work at the Ukrainian National Museum in Lviv]. In I. Svientsitskyi (Ed.), *Dvatisiatpiat-littia Nationalnoho muzeiu u Lvovi – XXV anniversary of the National Museum in Lviv* (pp. 54–57). Lviv: z drukarni vyd. s-ky «Dilo» [in Ukrainian].
- TsDIAL – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi [Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv] [in Ukrainian].
- Sheptytskyi, A.** (2013). Moi spomyny pro predmet muzeinykh zbirk [My memories of the subject of museum collections]. In I. Svientsitskyi (Ed.), *Dvatisiatpiat-littia Nationalnoho muzeiu u Lvovi – XXV anniversary of the National Museum in Lviv* (pp. 1–3). Naukova fundatsiia halytskoho mytropolyta Andreia Sheptytskoho. 1905–1929. [Perevydano Natsionalnym muzeiem u Lvovi imeni Andreia Sheptytskoho z 1930 r.]. Lviv: Natsionalnyi muzei imeni Andreia Sheptytskoho [in Ukrainian].
- Yak pratsiuie Ukrainyskyi Natsionalnyi Muzei. Rozмова z dyr. II. Svientsitskym [How the Ukrainian National Museum works. Conversation with dir. II. Svjencicjkm]. (1935). *Dilo – Business*, 149, p. 2 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.08.2020 р.